

Prof. B. Holwerda.

selen van een afval openbaar, in de kerk en daarbuiten. En „De Reformatie” heeft tegen dat verval mogen getuigen, en is mee een instrument geworden, waarmee de Heere zijn volk riep tot den terugkeer tot Hem en zijn Woord en zijn dienst.

„De Reformatie” werd een instrument in de reformatie, die de HEERE wilde werken, en die aanvankelijk zich vertoonde in de vrijmaking van zijn kerken.

Ik schrijf dat heusch niet terwille van de stichtelijkheid, omdat in een jubileumnummer toch kwalijk de traditioneele „dank aan den Heere” mag worden gemist. Maar omdat elke reformatie, die werkelijk dien naam verdient, een werk des HEEREN is, en nooit een daad van Luther, Calvijn, De Cock, Kuyper, Schilder of wie dan ook.

Want dit herdenkingsnummer is even gevaarlijk als elk ander jubileum. Gevaarlijk vanwege de verzoeking, om onder dank aan God toch redactie en medewerkers een kroontje op het hoofd te zetten, in verband met hun trouw, hun waakzaamheid, hun activiteit. Gevaarlijk vanwege den wierook, dien „wij, vrijgemaakten!” voor onszelf bij deze gelegenheid zouden kunnen ontsteken. Zoodat we ons toch weer tegen den HEERE zouden beroemen, door in feite te zeggen: wij hebben de reformatie gewerkt.

Daarom is het goed, dat we ook vandaag het geheim der waarachtige reformatie belijden gaan.

Want van reformatie spreekt ook de Heilige Schrift. Niet in dien humanistischen zin van een poging tot ontwikkeling en een verjongingskuur, doch in dien diepen zin van: wederkeer tot den Heere. Van terugbrengen uit den afval en zoo terugleiden tot de verlossing.

Vooraf het boek der Richteren is vol van het verhaal van dergelijke reformaties. Maar dat „boek der reformaties” geeft geen enkelen ge-reformeerde de kans om te roemen in zichzelf. Is het geen triest verhaal, dat het volk Gods in dien Richtertijd nauwelijks een generatie lang den HEERE bleef vreezen, en dan al weer verviel tot ergen kwaad? Doch dit boek is één lange lofzang op den God van alle reformatie. De God, die het nooit verdroot om voor den zooveelsten keer zijn volk terug te roepen en terug te brengen tot Hem.

Onlangs trof het me bij de voorbereiding voor een preek. Veertig jaar nadat Debora Israël verlost had van de Kanaänieten, moet er alweer een richter opstaan, die het volk verlost van het oordeel, dat de HEERE bracht over den nieuwen afval. Gideon wordt dan door Hem verwekt, om de Midianieten te verdrijven en Israël het recht des Heeren weer te leeren.

Doch de bijbel leidt dat verhaal van Gideons operaties dan in met dien ontzaglijken rijken volzin: „de Geest des HEEREN toog Gideon aan” (Richt. 6:34).

Als we slordig lezen, maken we daarvan, dat Gideon toen opeens opstond en tot daden overging. Dat hij opeens zijn traagheid en défaitisme afschudde; dat zijn strijdlust ontbrandde, zoodat hij als een held naar de wapens greep. Dan krijgen we dus het verhaal van de daden van Gideon, zij het ook, dat de Geest hem daartoe aanvuurde.

Doch het staat er zoo mooi, en ook wezenlijk anders: de Geest des HEEREN trok Gideon aan. Hetzelfde woord, dat de bijbel ook bezigt van een man, die zijn jas „aantrekt”. We weten dat allemaal: als wij aan den slag gaan, dan hullen we ons in ons werkpak: de dokter „trekt aan” zijn witte jas, de arbeider zijn overal, de dienstdode haar schort. Niemand is dan zoo

dwaas om het werk, dat beginnen gaat, toe te schrijven aan de werkkleeding. Het „aantrekken” van de kleeding betekent nooit, dat die plunje aan den slag gaat, doch markeert het moment waarop de werkmans in die kleeding beginnen gaat. De patiënt koestert geen verwachtingen van een witte jas; doch het aantrekken van de witte jas is voor hem het sein, dat de dokter beginnen gaat.

Zoo staat hier: de Geest des HEEREN trok Gideon aan. D.w.z. Gideon is hier voor den Geest wat de overall is voor den werkmans; hij is slechts het „werkpak”, doch die werken gaat is de Geest!

Dat wil dus zeggen: niet Gideon komt tot actie, doch de Geest komt in beweging. De Heer gaat opstaan tot den strijd. We krijgen hier dan ook niet ’t verhaal van de groote daden van dien mens, doch het bericht van de geduchte werken des HEEREN.

Want ja, Gideon blaast dan wel op de bazuin, en trommelt een legerij bij elkaar. Maar als hij optrekt, begint hij er hoe langer hoe meer tegen op te zien. Uit het verband blijkt duidelijk, dat hij terugdeinst. Hij heeft het gevoel alsof hij met een dwaas avontuur begonnen is. Ja, hij heeft een stoot gegeven op de bazuin; maar achteraf denkt hij: het ging bij ongeluk. Wat ben ik toch begonnen! Hij heeft er geen vermoeden van wat het worden gaat, en geen seconde de eventuele gevolgen van zijn daad kunnen overwegen. Het is niet zoo, dat hij met zijn acties begon; hij is voordat hij het besefte betrokken geraakt in de operaties van God, den Heiligen Geest!

Dat is het vreemde van de oorlogen des Heeren. Als menschen hun strijd beginnen, ligt er allang een aanvalsplan gereed; en het legerbericht vermeldt dan ook veelal: de operaties verlopen volgens de plannen. Maar als je betrokken raakt in Gods oorlogen: o ja, dan zijn de plannen er wel, maar de Geest heeft die aan niemand bekend gemaakt. Zijn soldaten kunnen geen berekeningen maken. Ze komen ergens terecht, waar ze het nooit hadden vermoed en misschien wel niet eens begeerd.

Luther moet eens hebben gezegd, dat hij overal terecht was gekomen „als een blind paard”. Dacht u, dat hij een program-van-reformatie had opgemaakt? Dat hij nauwkeurig had overwogen, wie zijn tegenstanders waren, en met welke strategie en tactiek hij hen kon verslaan? Och, het ging zoo: hij had de stellingen aan de slotkapel vastgespijkerd, een eerlijk protest tegen een verval in de kerk, dat zich tastbaar aan hem opdrong. Hij dacht, dat zoo’n protest wel was toegestaan. Maar hij had geen vermoeden, dat hij nu allen tegen zich kreeg; hij had geen idee van den storm, dien hij ontketend had. Als hij alles had kunnen voorzien, hij had zich misschien wel duizendmaal bedacht. Dat is het geheim van de oorlogen Gods: je geweer gaat af, en zelf zeg je: per ongeluk. Maar de Geest haalt den trekker over. Dat is het ook op den Pinksterdag: ze bewegen allen hun eigen tong en lippen; en de woorden komen over hun lippen; maar het zijn woorden, die de Geest hun gaf uit te spreken. En daarom ontketent hij door hun mond zijn ontzaglijken storm.

Zoo gaat het bij elke waarachtige reformatie. Dan zijn daar menschen, die precies als Gideon in het vervalproes van hun dagen zijn ingeschakeld, en die mede schuldig staan. De reformatie komt nooit uit menschen op. Doch opeens komt de Geest in beweging, en Hij opent het oog van één of van meerderen voor de zonde op een heel concreet punt. Ze zeggen daar iets van,

ze schrijven daar eens tegen, zonder ook maar te vermoeden wat de gevolgen zullen zijn. Maar achter dien mond en die pen staat de Heilige Geest, die zijn operaties begint naar de plannen, die Hij alleen kent. En dan is er opeens de crisis, die menschen nooit hadden vermoed, laat staan begeerd, doch die de Geest wilde.

Ik geloof, dat hier het diepe verschil ligt tusschen echte reformatie, en alle actie die slechts in schijn reformatoisch is. Het is door alle eeuwen heen gebleken: in elke afvalssituatie waren er meerderen, die de deformatie zagen, en er iets tegen wilden doen. Maar velen kozen den „medischen” weg, gelijk het heet. Ze wilden zelf het punt bepalen, waarop ze den aanval inzetten, en het moment waarop de actie beginnen moest. Als kerkelijke vergaderingen zondigden, meenden ze reformatie te kunnen werken door hun tijd te beiden; door pogingen om geleidelijk de gevaarlijke figuren te vervangen, tot ze zelf de meerderheid zouden hebben. Ze begonnen met zich te onderwerpen en aan het kwaad mee te doen. Want ze wilden zelf de heele strategie der reformatie in handen houden, zelf de posities bepalen en de tactiek. Zoo hebben we ze ook in de laatste jaren leeren kennen, de reformatoisch-gezinden, die zeiden: het is nu niet het gunstige moment, en wij willen de crisis op een ander punt.

Doch het is nog altijd verstand. En het kan ook niet anders. Want deze menschen willen zelf de reformatie in handen houden, en zelf het plan opmaken. Doch zoo gaan ze staan op de plaats, die de Geest reserveert voor zichzelf alleen. Hij maakt zijn strategie niet bekend, doch doet simpel menschen spreken over een punt, dat ze niet zelf aan de orde hadden gesteld; een antwoord geven op vragen, die ze niet zelf hadden geformuleerd. En geen van hen weet waar hij belanden zal.

Waarachtige reformatie kent geen menschelijke strategie en heeft niets planmatigs. Wie erin betrokken raakt, zou slechts het gevoel kunnen hebben, dat hij verzeild raakte in een heel onzeker avontuur. Indien hij niet gelooven mocht: de Geest voert zijn plannen uit door soldaten, die niet voor stafchef spelen, doch eenvoudig de gegeven opdracht uitvoeren op de plaats waar ze zijn gezet.

Daarom is in dit nummer de lof betamelijk voor den Geest. Hij heeft dit blad willen gebruiken in zijn reformatiewerk, en zich bediend van menschen, zondig als ieder ander, doch op concrete punten roepend tot bekeering, zonder te weten waar ze komen zouden.

En alleen zoo is het mogelijk verder te gaan: zonder eenige strategie, doch simpel geloovend in den Geest, die blaast waarheen Hij wil!

B. H.

Reformatie en Wachter

Hoe was de verhouding tusschen „De Reformatie” en dat gedeelte van de leden der Gereformeerde Kerken, wat vaak is aangeduid als „de oude A-groep”, die sinds 1902 haar orgaan had in „De Wachter”? Het is de moeite waard daarop terug te zien — vooral nu in de vrijmaking een nieuwe periode in de kerkhistorie openging. Ik denk bij dat laatste aan een gesprek tijdens onze reis naar den eersten „Schooldag”, die na de vrijmaking gehouden werd. Toen daar de vraag werd gesteld, of „De Wachter” weer zou verschijnen, klonk van meer dan één kant het antwoord: „dat is nu niet meer noodig!” Kerk en Theologische Hoogeschool behoorden nu sterker bij elkaar dan ooit sinds 1892 was gezien.

Maar laten we teruggaan tot het begin. Hoe was de reactie in den kring van „De Wachterbond”, toen „De Reformatie” verscheen? Het lezen van de aanvankelijke naamlijst der redacteurs en medewerkers van „De Reformatie” geeft het idee, dat dit blad door de „Wachter”-lezers met gemengde gevoelens werd begroet.

Intusschen schreef de redacteur van „De Wachter” een hartelijk welkomstwoord van den volgende inhoud:

„Het nieuwe Weekblad is er. De geboortedatum werd een paar maal verschoven. Maar van uitstel kwam hier geen afstel. En naar het eerste nummer te oordeelen, mag onze jongste perszuster er zijn..... Het eerste nummer doet veel goeds verwachten. De uitgevers Oosterbaan en Le Cointre leveren goed werk. Moge „De Reformatie” krachtig meewerken tot handhaving en doorwerking van de beginselen der Reformatie!”

Even later wijst „De Wachter” op het merkwaardige feit, dat prof. Obbink een vrij gunstige verwachting had van „De Reformatie”. Hij vond in het eerste nummer „beloften voor de toekomst”. De Wachter-redacteur merkt hierbij op: „Wat dit in de pen van een Ethische beteekent, ligt voor de hand.” Wanneer prof. Obbink zijn goede verwachting dan nader omschrijft, voegt „De Wachter” daar aan toe: „Zoo weet dus de Reformatie, wat Prof. Obbink van haar verwacht.” We proeven in deze opmerkingen de levendige belangstelling van een vertegenwoordiger der oude „A-groep” voor de vraag: welken koers zal „De Reformatie” varen?

Al in 1921 wordt die vraag verscherpt door de opkomende kwestie-Geelkerken. „De Wachter” oefent kritiek op uitspraken van dr. Geelkerken en dr. B. Wielenga in „De Reformatie”. Terwijl het eerste or-